

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	7 Rhagfyr 2023
Pwnc:	Diweddariad Archwilio Mewnol
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad:	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm dros Adrodd: Mae'r adroddiad hwn yn bodloni gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, sy'n amlinellu'r dyletswyddau deddfwriaethol sydd i'w cyflawni gan bwyllgor archwilio'r Cyngor, yn benodol, goruchwylio trefniadau archwilio mewnol yr awdurdod. Mae hefyd yn cyflawni gofynion Datganiad Sefyllfa CIPFA: Pwyllgorau Archwilio mewn Awdurdodau Lleol a'r Heddlu 2022 i ystyried y trefniadau sydd ar waith i sicrhau sicrwydd digonol ar draws ystod lawn o weithrediadau'r corff a'i gydweithrediad ag endidau eraill, yn benodol, mewn perthynas â swyddogaeth archwilio fewnol yr awdurdod i oruchwylio ei annibyniaeth, gwrthrychedd, perfformiad a chydymffurfio â safonau proffesiynol; cefnogi trefniadau effeithiol ar gyfer archwilio mewnol ac i hyrwyddo'r defnydd effeithiol o archwilio mewnol o fewn y fframwaith sicrwydd.	

1. RHAGARWEINIAD

- 1.1. Mae'r adroddiad hwn yn diweddaru'r Pwyllgor ar y sefyllfa fel ag yr oedd hi ar 30 Tachwedd 2023 ynghylch yr archwiliadau a gwblhawyd ers y diweddariad diwethaf ar 13 Medi 2023, llwyth gwaith cyfredol y gwasanaeth archwilio mewnol a'n blaenoriaethau ar gyfer y tymor byr i'r tymor canol.

2. ARGYMHELLIAD

- 2.1. Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi darpariaethau sicrwydd a blaenoriaethau'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol wrth symud ymlaen.

Diweddariad Archwilio Mewnol

Rhagfyr 2023

Marion Pryor BA MA CMIIA CPFA ACFS

Pennaeth Archwilio a Risg

Cynnwys

Crynodeb o Waith Sicrwydd a Gwblhawyd ers y Diweddariad Diwethaf	1
Gweinyddu Pensiynau Athrawon (Adolygiad Dilyn i Fyny Cyntaf)	2
Gwytnwch Sefydliadol (Risg Strategol YM7)	2
Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	3
Ymchwiliad - Gordaliad Contract	3
Ymchwiliad - Twyll Mewnol	4
Gwaith ar y Gweill	4
Camau Gweithredu sy'n Weddill	5
Blaenoriaethau	5
Capasiti Presennol	5
Blaenoriaethau Tymor Byr/Canolig	5
Blaenoriaethau Tymor Hwyl	5

Crynodeb o Waith Sicrwydd a Gwblhawyd ers y Diweddariad Diwethaf

- Mae'r adran hon yn darparu trosolwg o adroddiadau archwilio mewnol a gwblhawyd ers y cyfarfod ym mis Medi 2023, yn cynnwys y raddfa sicrwydd gyffredinol a nifer y materion/risgiau a godwyd.
- Rydym wedi cwblhau **pump** darn o waith archwilio sicrwydd mewnol yn ystod y cyfnod, ac maent wedi'u crynhoi isod a cheir trafodaeth fanylach arnynt yn ddiweddarach yn yr adroddiad:

Teitl	Lefel Sicrwydd	Critigol	Sylweddol	Cymedrol
Gweinyddu Pensiynau Athrawon (Adolygiad Dilyn i Fyny Cyntaf)	Rhesymol	0	0	1
Gwytnwch Sefydliadol (Risg Strategol YM7)	Rhesymol	0	1	3
Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	Rhesymol	0	0	2
Ymchwiliad - Gordaliad Contract	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol
Ymchwiliad - Twyll Mewnol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol

Gweinyddu Pensiynau Athrawon (Adolygiad Dilyn i Fyny Cyntaf)

Sicrwydd Rhesymol	Materion/Risgiau	
	0	Critigol
	0	Sylweddol
	1	Cymedrol

- Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol a ganlyn:
A yw rheolwyr wedi mynd i'r afael â'r 'Materion/Risgiau' a godwyd yn ein hadroddiad ar Weinyddu Pensiynau Athrawon a gyhoeddwyd ym mis Mehefin 2022, a oedd yn rhoi Sicrwydd Cyfyngedig o ran llywodraethu, rheoli risg a rheolaethau mewnol yn y maes hwn.
- Mae'r Tîm Cyflogau a Phensiynau wedi gwneud cynnydd da o ran cryfhau trefniadau'r Cyngor ar gyfer gweinyddu'r Cynllun Pensiynau Athrawon ac mae canlyniadau ein hadolygiad yn gadarnhaol.
- Mae'r Tîm Cyflogau a Phensiynau wedi mynd i'r afael yn llwyddiannus â dau o'r materion/risgiau a nodwyd yn ystod ein hadolygiad gwreiddiol ac mae camau a gymerwyd i leihau tebygolrwydd y risg bellach yn golygu fod un mater/risg wedi cael ei ail-sgorio fel 'mân risg' o ran difrifolwch. Mae hyn yn golygu fod un mater/risg cymedrol yn parhau i fod ar waith. Mae gwaith yn parhau i fynd rhagddo er mwyn cyflwyno adroddiad newydd (MCR), ond mae hyn yn dibynnu ar Bensiynau Athrawon a Zellis yn datrys y problemau presennol.
- Rydym yn fodlon fod trefniadau i reoli'r risgiau wedi gwella ers i ni gynnal ein hadolygiad gwreiddiol a gallwn godi'r lefel sicrwydd i 'rhesymol'. Byddwn yn parhau i fonitro'r un weithred sy'n weddill, fel rhan o'n system fonitro fewnol, i sicrhau y caiff ei gyflawni'n llwyddiannus a bod y mater/risg cysylltiedig yn derbyn sylw.

Gwytnwch Sefydliadol (Risg Strategol YM7)

Sicrwydd Rhesymol	Materion/Risgiau	
	0	Critigol
	1	Sylweddol
	3	Cymedrol

- Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol a ganlyn:
A oes gan y Cyngor drefniadau digonol ar waith i reoli ac ymateb i newidiadau tu hwnt i'w reolaeth er mwyn sicrhau ei fod yn parhau i gyflawni ei flaenoriaethau a darparu gwasanaethau o ansawdd?
- Mae gan y Cyngor fframwaith effeithiol i reoli ac ymateb i newidiadau y tu hwnt i'w reolaeth.
- Mae hyn yn cynnwys cynnal cysylltiadau rhwydweithio effeithiol gyda chysylltiadau allweddol, prosesau monitro perfformiad sydd wedi hen sefydlu a rheolaeth ariannol gadarn. Er gwaethaf hyn, mae'n glir y gallai'r heriau ariannol sylweddol sy'n wynebu'r Cyngor yn y tymor canol, oherwydd yr hinsawdd economaidd bresennol, gael effaith ar ei wytnwch cyffredinol. Mae cyfleoedd hefyd i wella fframwaith parhad busnes cyffredinol y Cyngor.
- Er ein bod wedi codi pedwar Mater/Risg y mae angen i reolwyr roi sylw iddynt, ac er ein bod wedi nodi rhai newidiadau a fyddai'n gwella'r cofnod ar gyfer y maes hwn yn y gofrestr risgiau corfforaethol, mae canlyniad ein hadolygiad yn gadarnhaol ar y cyfan.
- Rydym wedi cytuno ar gynllun gweithredu gyda'r rheolwyr ac, o fewn cwmpas ein hadolygiad, gallwn roi sicrwydd **rhesymol** o ran llywodraethiant, rheolaeth a rheoli'r risg hwn.

Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Sicrwydd Rhesymol	Materion/Risgiau	
	0	Critigol
	0	Sylweddol
	2	Cymedrol

- Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol a ganlyn:
A oes gan y Cyngor brosesau effeithiol ar waith i sicrhau bod pob gweithiwr cymwys yn cael cynnig cynllun pensiwn, eu cofrestru ar ei gyfer a'u rheoli'n gywir fel rhan o brosesau'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol gan sicrhau bod y cyfraniadau cywir yn cael eu didynnu a'u credydu i weinyddwr y cynllun pensiwn?
- Mae gan y Cyngor fesurau rheoli effeithiol ar waith i sicrhau bod pob gweithiwr cymwys yn cael cynnig cynllun pensiwn, eu cofrestru ar ei gyfer a'u rheoli'n gywir fel rhan o brosesau'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol gan sicrhau bod y cyfraniadau cywir yn cael eu didynnu a'u credydu i weinyddwr y cynllun pensiwn.
- Amlygwyd dau faes i'w gwella gennym, a fyddai'n cryfhau'r trefniadau presennol, sef cysoni'r data sy'n cael ei anfon at weinyddwr y cynllun pensiwn yn gyson a chwblhau gwiriadau ychwanegol ar gyfer gweithwyr newydd.
- Er ein bod wedi codi dau Fater/Risg sydd angen sylw cymedrol i isel gan reolwyr ar lefel gwasanaeth, roedd canlyniad ein hadolygiad yn gadarnhaol ar y cyfan. Rydym wedi cytuno ar gynllun gweithredu gyda'r rheolwyr ac, felly, o fewn cwrmpas ein hadolygiad, gallwn roi sicrwydd **rhesymol** i lywodraethiant, rheoli risg a rheolaeth yn y maes hwn.

Ymchwiliad - Gordaliad Contract

- Derbyniodd Archwilio Mewnol gais gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 i gynnal ymchwiliad ar ôl i ordaliad contract gael ei ddarganfod.
- Rydym wedi cadarnhau bod prosesau gwell bellach wedi'u rhoi ar waith i atal unrhyw fater o'r fath rhag digwydd yn y dyfodol.
- Er bod ein hymchwiliad wedi dod i ben, ni allwn rannu unrhyw fanylion pellach gan y gallai fod yn niweidiol i les gorau'r Cyngor. Byddwn yn diweddarau'r Pwyllgor cyn gynted ag y gallwn wneud hynny.

Ymchwiliad – Twyll Mewnol

19. Yn unol â'r Polisi ar gyfer Atal Twyll a Llygredd, cyfeiriwyd achos posib o dwyll mewnol at y Pennaeth Archwilio a Risg gan Bennaeth Gwasanaeth. Cynhaliwyd ymchwiliad gan y Pennaeth Archwilio a Risg a chafodd y gweithiwr ei wahardd o'i waith tra'r oedd yr ymchwiliad yn mynd rhagddo.
20. Ar ôl cwblhau'r ymchwiliad, cyflwynodd y Pennaeth Archwilio a Risg adroddiad i'r Prif Weithredwr, a gofynnodd yntau i'r mater gael ei gyfeirio at Heddlu Gogledd Cymru. Cymeradwywyd hyn gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro a'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151, yn unol â'r Cyfansoddiad.
21. Ar gais Heddlu Gogledd Cymru, gofynnwyd i'r gweithiwr wneud trefniadau i gael ei gyfweld ganddynt.
22. Yn dilyn hyn, penderfynodd y gweithiwr ymddiswyddo a derbyniodd y Cyngor ei ymddiswyddiad.
23. Ar ôl i'r gweithiwr gael ei gyfweld o dan rybuddiad, pan gyfaddefodd i drosedd o dan Adran 2 Deddf Twyll 2006, derbyniodd y cyn weithiwr Rhybuddiad Amodol gan Heddlu Gogledd Cymru.

Gwaith ar y Gweill

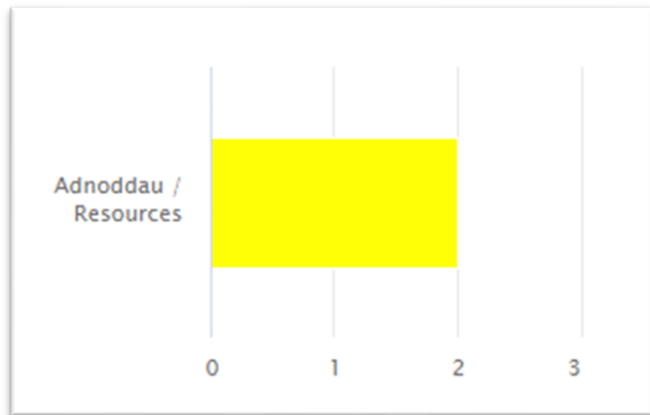
24. Mae'r gwaith canlynol ar y gweill ar hyn o bryd:

Maes	Rheswm am yr Archwiliad	Cam
Datganiadau o Ddiddordeb	Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd 2022-2025	Gwaith Maes
Y Fenter Twyll Genedlaethol	Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd 2022-2025	Gwaith Maes
Cyflogres (Prosesau Gweithwyr Newydd)	Strategaeth Archwilio Mewnol 2023-24	Adroddiad Drafft
Diogelu Plant ac Oedolion Bregus (YM10)	Sicwydd yn gysylltiedig â'r Gofrestr Risgiau Strategol	Gwaith Maes
Gweinyddu Grantiau Cyfleusterau ar gyfer yr Anabl	Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd 2022-2025	Gwaith Maes
Rheoli Debyd Uniongyrchol	Strategaeth Archwilio Mewnol 2023-24	Gwaith Maes
Archwiliad – Cael Gwared ar Wastraff (Gwasanaeth Tai)	Cwyn a dderbyniwyd gan y Cynghorydd Llinos Medi	Gwaith Maes
Prosesau Incwm Economi Ymwelwyr ac Ardaloedd Arfordirol	Cais gan y Prif Weithredwr	Gwaith sefydlu cwmpas

Camau Gweithredu sy'n Weddill

25. Mae gwaith yn mynd rhagddo i gefnogi gwasanaethau i roi sylw i'r holl 'Faterion/Risgiau' a godwyd a rhoi'r holl gamau gweithredu sy'n weddill ar waith.
26. Ar 30 Tachwedd 2023, mae dau mater/risg cymedrol yn hwyr, gyda'r ddau ohonynt yn y Gwasanaeth Adnoddau.

Materion / Risgiau Hwyr fesul Gwasanaeth

Blaenoriaethau

Capasiti Presennol

27. Yn anffodus, er gwaethaf yr ymarfer recriwtio llwyddiannus yn gynharach eleni, mae ein Uwch Archwilydd newydd wedi gadael ac wedi cael swydd newydd yn y gwasanaeth Adnoddau. Mae hyn yn golygu fod dwy swydd wag ar hyn o bryd, ar lefel Uwch Archwilydd, wedi i'r aelod staff ymddiswyddo a chan fod secondiad tymor hir yn parhau.
28. Rydym yn defnyddio arbedion cyllidebol o ganlyniad i'r swyddi gwag i gomisiynu cymorth allanol ychwanegol.

Blaenoriaethau Tymor Byr/Canolig

29. Mae gwaith yn gysylltiedig â'n Strategaeth Archwilio Mewnol Blynyddol ar gyfer 2023-24 a'r Strategaeth Atal Twyll, Llwgwrwbrwyo a Llygredd 2022-2025 yn mynd rhagddo'n dda.
30. Ar hyn o bryd rydym yn gweithio gyda Zurich Risk Engineering UK i gynnal asesiad annibynnol o fframwaith Rheoli Risg y Cyngor, a fydd yn amlygu meysydd o gryfder ac yn argymhell meysydd i'w datblygu ymhellach. Cyflwynir adroddiad i'r Pwyllgor hwn yn y cyfarfod ym mis Chwefror 2024.
31. Rydym hefyd yn gweithio gyda Tîm Hyfforddi a Datblygu'r Cyngor ar hyn o bryd i ddarparu hyfforddiant ymwybyddiaeth atal twyll ar draws y Cyngor, i aelodau a staff, a bydd cyfres o sesiynau hyfforddi'n cael eu darparu dros gyfnod o wythnos ym mis Rhagfyr 2023.

Blaenoriaethau Tymor Hwyr

32. Byddwn yn parhau i weithio gyda chydweithwyr yn y Tîm Perfformiad i wella gwaith mapio sicrwydd ar draws y Cyngor a chyfrannu at ddatblygu'r Grŵp Llywodraethiant ac Adolygu Perfformiad.